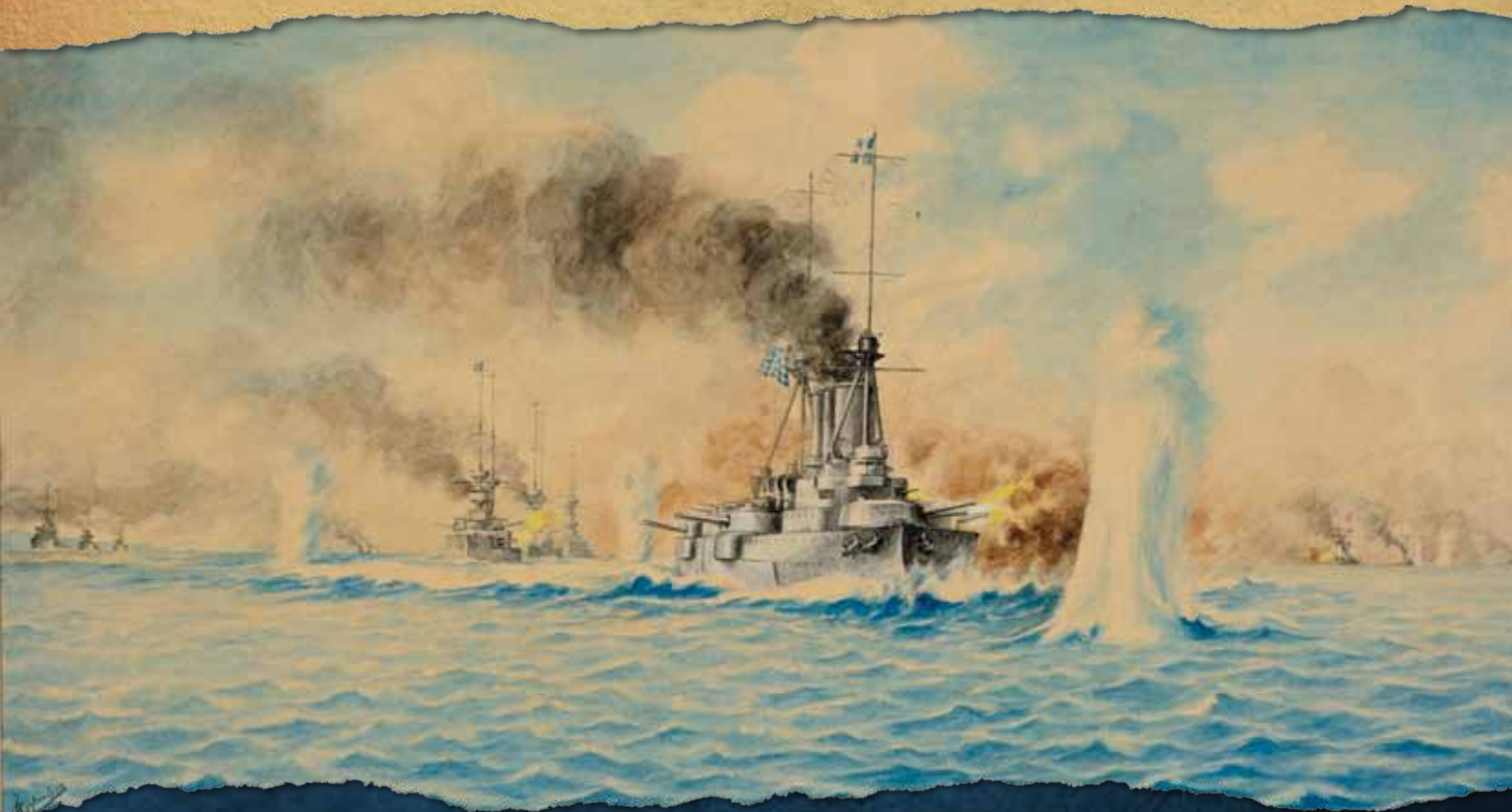

Α Φ Ι Ε Ρ Ω Μ Α 1 0 0 Ε Τ Ω Ν

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ 1912 -1913

Ο Ναυτικός αγώνας

Ο 19ος αιώνας θα μπορούσε ίσως να χαρακτηριστεί ως ο σημαντικότερος αιώνας στη νεώτερη ελληνική ιστορία, γιατί κατά τη διάρκεια του συντελέστηκε η απελευθέρωση ενός μεγάλου τμήματος του υπόδουλου γένους των Ελλήνων που είχε μείνει σκλαβωμένο πάνω από τέσσερις αιώνες.

Μετά από αναρίθμητους αγώνες, καταστροφές και ανθρωποθυσίες, που άρχισαν το 1821, **το ελληνικό κράτος αναγνωρίστηκε με το πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830**, ενώ **καταλυτικός παράγων υπήρξε η ναυμαχία του Ναβαρίνου της 8ης Οκτωβρίου 1827**, κατά τη διάρκεια της οποίας καταστράφηκε ο Τουρκο-αιγυπτιακός Στόλος από τους ενωμένους στόλους των τριών Μεγάλων Δυνάμεων, Αγγλίας - Γαλλίας - Ρωσίας.

Το τέλος όμως του 19ου αιώνα βρήκε τη μικρή Ελλάδα να προσπαθεί να επουλώσει τις πληγές της από τον καταστροφικό **Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897**, τον οποίο ουσιαστικά η ίδια είχε προκαλέσει και που ρόλο έπαιξε και η **Κρητική Επανάσταση του 1896**. Ένας πόλεμος που προέκυψε τόσο από την αδυναμία των διαδοχικών ελληνικών κυβερνήσεων να ιεραρχήσουν τους στόχους που υπαγόρευε η **"Μεγάλη Ιδέα"** του Έθνους, όσο και από τη λανθασμένη εκτίμηση των διατιθεμένων πόρων, μέσων και δυνατοτήτων, για την επίτευξη αυτών των στόχων. Παράλληλα η Ελλάδα εμφανίστηκε να αγνοεί τις σαφείς αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων που δεν επιθυμούσαν διατάραξη του εδαφικού καθεστώτος της Βαλκανικής τη συγκεκριμένη περίοδο.

Έτσι, η αυγή του **20ου αιώνα** εύρισκε τη χώρα ηττημένη, ταπεινωμένη, σε άθλια οικονομική κατάσταση που επετεινέτο τόσο από τις **πολεμικές αποζημιώσεις** που έπρεπε να πληρώσει στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, όσο και από τον επιβληθέντα το 1898, **στυγνό Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο (ΔΟΕ)**. Επιπλέον, τα δύο **μεγάλα εθνικά θέματα, το "Κρητικό" και το "Μακεδονικό"**, βρισκόντουσαν σε έξαρση και κρίσιμη φάση. **Οι ψυχώσεις της ταπείνωσης από την ήττα διαχέονταν στην ελληνική κοινωνία, δημιουργώντας ερεθισμό και αναταραχή.**

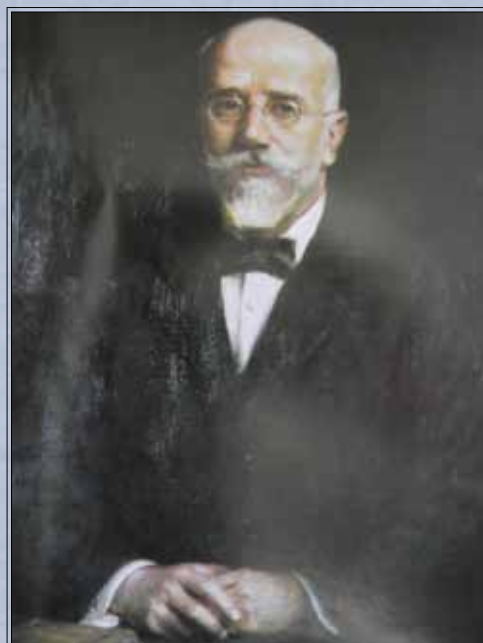
Η έκταση του νέου κράτους, στην αρχή του 20ου αιώνα, περιοριζόταν προς βορράν μέχρι τον Τύρναβο, την Καλαμπάκα και την Άρτα. Η νησιωτική χώρα περιελάμβανε τα Επτάνησα, την Εύβοια, τις Σποράδες και τις Κυκλάδες.

Το 1909 εκδηλώθηκε στη χώρα κίνημα από τον **"Στρατιωτικό Σύνδεσμο"**. Το κίνημα είχε ως αρχηγό τον Συνταγματάρχη Πυροβολικού Νικόλαο Ζορμπά. Μετά την προβολή κάποιων λογικών και μετριοπαθών αιτημάτων, που αφορούσαν κυρίως την επίσπευ-

*Χάρτης της Ελλάδος προ των Βαλκανικών Πολέμων.
Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.*

ση της ανασυγκρότησης και ενίσχυσης των Ενόπλων Δυνάμεων και λήψη ορισμένων νομοθετικών και διοικητικών μέτρων, που επηρέαζαν τόσο τη δομή του στρατεύματος, όσο και την ανασύνταξη του κρατικού μηχανισμού και την αποδοχή τούτων από τη διορισθείσα κυβέρνηση Μαυρομικήλη, ο "Στρατιωτικός Σύνδεσμος" ουσιαστικά διέκοψε τις δραστηριότητές του. Το μεγάλο, όμως, επίτευγμα του στρατιωτικού κινήματος υπήρξε η πρόσκληση από την Κρήτη και η καθιέρωση στην κεντρική πολιτική σκηνή του Ελευθερίου Βενιζέλου, ως μόνου γνησίου εκφραστή των αναγεννητικών σκοπών του "Στρατιωτικού Συνδέσμου" και κατ' επέκταση του Ελληνισμού.

Ελευθέριος Βενιζέλος.

*Ελαιο-γραφία,
Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.*

Στον "Στρατιωτικό Σύνδεσμο" μετείχε, μεταξύ άλλων στελεχών του Πολεμικού Ναυτικού, ο **Υποπλοίαρχος Κωνσταντίνος Τυπάλδος**, ο οποίος ανεξάρτητα από τη μη πρωταγωνιστική συμμετοχή του στη διαμόρφωση των σκοπών και των επιδιώξεων του "Συνδέσμου", επέμεινε μαζί με άλλους αξιωματικούς του Ναυτικού και τελικά πέτυχε την ενίσχυση του Στόλου με την αγορά ενός θωρακισμένου καταδρομικού που ναυπηγείτο από το 1907 στα ναυπηγεία Ορλάντο στο Λιβόρνο της Ιταλίας. Για το πλοίο υπήρχαν εν εξελίξει διαπραγματεύσεις να αγορασθεί από την Τουρκία η οποία παρότρυνε τις συζητήσεις στο πλαίσιο ενός ανατολίτικου παζαριού. Το 1/3 της δαπάνης καλύφθηκε από το κληροδότημα που είχε αφήσει στο Ταμείο Εθνικού Στόλου ο πλούσιος ομογενής από την Αίγυπτο, Γεώργιος Αβέρωφ, το όνομα του οποίου έλαβε εν συνεχεία το καταδρομικό εντασσόμενο στον Ελληνικό Στόλο.

Το θωρηκτό Αβέρωφ.

Χρωμολιθογραφία, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Οι εξελίξεις στα Βαλκάνια ακολούθησαν την πορεία τους με την Ελλάδα να έχει από το 1910 στο τιμόνι της τον **Ελευθέριο Βενιζέλο**, έναν πολιτικό ρεαλιστή και ευφυή, με γνώση της δυναμικής των διεθνών εξελίξεων και των διεθνών σχέσεων, και παράλληλα στιβαρό και δημοκρατικό Κυβερνήτη των εσωτερικών πραγμάτων.

Οι διεθνείς διεργασίες δημιούργησαν στη Βαλκανική τις κατάλληλες συνθήκες για τη σύμπτυξη συμμαχίας μεταξύ των κρατών της χερσονήσου. Ξεπερνώντας τις διαφορές τους και εξομαλύνοντας τις σχέσεις τους, Σόφια και Βελιγράδι αποφάσισαν τον Φεβρουάριο του 1912 να συνάψουν διμερή αμυντική συμμαχία. Η σερβο-βουλγαρική συμμαχία και οι συνακόλουθοι κίνδυνοι που αυτή περιέκλειε για τον Ελληνισμό της Μακεδονίας, δεν διέλαθαν της προσοχής της Ελλάδας

και τότε ο Βενιζέλος, ενέτεινε την επιμονή του για προσέγγιση με τους βόρειους γείτονες και σε πρώτη φάση με τη Βουλγαρία. Η πρώτη μυστική ελληνο-βουλγαρική συμμαχία υπογράφηκε τον Μάιο του 1912 και είχε καθαρά αμυντικό χαρακτήρα. Τον Ιούλιο του **1912** ακολούθησε **η συνθήκη μεταξύ Βουλγαρίας και Μαυροβουνίου**. Την 22α Σεπτεμβρίου 1912 υπεγράφη **ελληνο-βουλγαρική στρατιωτική συμφωνία**. Έτσι για πρώτη φορά στη νεώτερη ιστορία των βαλκανικών λαών είχε συγκροτηθεί εμμέσως ένα τετραμερές συμμαχικό δίκτυο, με επίκεντρο τη Σόφια, το οποίο πίσω από το παραπέτασμα του αμυντικού κυρίως συνασπισμού, άφηνε να διαφανεί μια αναμφισβήτητη επιθετική αιχμή εναντίον της Τουρκίας.

Οι αφορμές δεν άργησαν και την 25η Σεπτεμβρίου **το Μαυροβούνιο κηρύσσει πρώτο τον πόλεμο στην Τουρκία** και **ακολουθούν** την 4η Οκτωβρίου **η Σερβία** και **η Βουλγαρία** και την 5η Οκτωβρίου **η Ελλάς** μπαίνει στον πόλεμο στο πλευρό των συμμάχων.

Από τους συμμάχους η Βουλγαρία διέθετε τον ισχυρότερο στρατό ενώ στην Ελλάδα έπεφτε το βάρος να αντιμετωπίσει μόνη τον Τουρκικό Στόλο. Το σύνολο των στρατευμάτων που παρέτασαν οι σύμμαχοι στα θέατρα επιχειρήσεων των Βαλκανίων ήταν 675.000 άνδρες περίπου (Βούλγαροι 300.000, Σέρβοι 220.000, Έλληνες 120.000, Μαυροβούνιοι 35.000). Οι Οθωμανοί διέθεταν περίπου 400.000 άνδρες στη Βαλκανική. Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι το στρατιωτικό δόγμα της εποχής προέβλεπε πιθανότητες νίκης επιτιθέμενων δυνάμεων, μόνον εφ' όσον η αναλογία προς τους αμυνομένους ήταν 3:1. Επομένως οι Οθωμανοί βρίσκονταν σε πλεονεκτική θέση. Παράλληλα οι Οθωμανοί διέθεταν περίπου 250.000 εφέδρους που περίμεναν στη Σμύρνη, στην Αλικαρνασό, στην Αλεξανδρέττα, και στη Λατάκεια, να μεταφερθούν δια θαλάσσης στα λιμάνια της Θεσσαλονίκης, της Καβάλλας και του Δεδεαγάτς (Αλεξανδρούπολης) ώστε να παραταχθούν εγκαίρως στα μέτωπα της Μακεδονίας και να κλίνουν την πλάστιγγα του πολέμου υπέρ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι μεταφορές δια ξηράς, με ανύπαρκτα οδικά δίκτυα και με τα ελάχιστα κακής ποιότητας μηχανοκίνητα μέσα της εποχής ήταν πρακτικά εξαιρετικά περιορισμένες. Το περιορισμένο σιδηροδρομικό δίκτυο ήταν απόλυτα ανεπαρκές να μεταφέρει τις ενισχύσεις καθώς και τον όγκο των εφοδίων που απαιτούσε η συντήρηση του οθωμανικού στρατεύματος. Πλέον της οδικής αδυναμίας οι ενισχύσεις θα έπρεπε να περάσουν δια μέσου του Βουλγαροτουρκικού μετώπου, γεγονός που καθιστούσε αδύνατη την αποστολή των. Η μόνη εφικτή, επομένως, οδός μεταφοράς εμψύχου υλικού και εφο-

δίων σε ικανοποιητικούς ρυθμούς παρέμενε για τους Οθωμανούς η θαλάσσια, με φορτηγά και μεταγωγικά εμπορικά πλοία. Έτσι, λοιπόν, ο ρόλος του ναυτικού αγώνα που έπρεπε να δοθεί σε όλη την έκταση του Αιγαίου αλλά και του Ιονίου πελάγους, έπεφτε βαρύς στον Ελληνικό Στόλο.

Η επίτευξη "επιχειρησιακού ελέγχου" σε μια θαλάσσια έκταση, με την έννοια της ναυτικής ορολογίας, αποσκοπεί στην παρεμπόδιση των γραμμών επικοινωνίας του αντιπάλου και στη διατήρηση ανοικτών των θαλασσίων οδών μεταφοράς για ικανοποίηση των δικών μας αναγκών. **Η πλήρης απαγόρευση στον αντίπαλο της χρήσης των θαλασσίων μεταφορών και η άνετη, ασυνόδευτη εξυπηρέτηση των ημετέρων μεταφορικών αποστολών εγγίζει τα όρια της "απόλυτης κυριαρχίας". Σε αυτή την κυριαρχία απέβλεπε και ήταν αυτό που πέτυχε ο Ελληνικός Στόλος, το 1912.**

Κανένας δεν μπορεί να παραβλέψει τον ηρωισμό που επέδειξαν στα πεδία των μαχών ξηράς τα στρατευμένα παιδιά της Ελλάδος. Κανένας δεν μπορεί να αγνοήσει την ορμή του στρατού μας που έμοιαζε περισσότερο με ξέσπασμα και που σάρωνε στο διάβα του τις τουρκικές φρουρές και τις εστίες αντιστάσεως. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για την τακτική αξία των μαχών, για τα περάσματα, τους λόφους, τα ποτάμια, τις οχυρές θέσεις. Δεν παραγνωρίζεται καθόλου η ψυχολογική αλλά και η ουσιαστική αξία της απελευθέρωσης χωριών και πόλεων και η δικαιολογημένη προβολή του ενθουσιασμού και της συγκίνησης των τοπικών πληθυσμών που υποδέχονταν τα ελληνικά απελευθερωτικά στρατεύματα. Κανείς δεν ξεχνά τις μάχες του **Σαρανταπόρου** (9-10 Οκτωβρίου), των **Γιαννιτών** (19-20 Οκτωβρίου), την απελευθέρωση της **Πρέβεζας** (21 Οκτωβρίου), την απελευθέρωση της **Θεσσαλονίκης** (27 Οκτωβρίου), την πτώση του **Μπιζανίου** και την απελευθέρωση των **Ιωαννίνων** (19-22 Φεβρουαρίου 1913). Ο καλπασμός του στρατηλάτη Διαδόχου Κωνσταντίνου στα δύο μέτωπα του Ελληνοτουρκικού πολέμου, το Θεσσαλικό-Μακεδονικό και το Ηπειρωτικό, δημιουργούσε ρίγη υπερηφάνειας στον Ελληνισμό απ' άκρου σ' άκρο της οικουμένης, που οιστρηλατείτο από το όραμα της "Μεγάλης Ιδέας".

Ο πρωταγωνιστής, όμως, που έκρινε την έκβαση του Βαλκανικού Πολέμου και που ουσιαστικά εκδίωξε τους Οθωμανούς από τα Βαλκάνια, ύστερα από απόλυτη κυριαρχία μεγαλύτερη από πέντε αιώνες, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι ήταν **ο ναυτικός αγώνας του Αιγαίου**. Ο Ελληνικός Στόλος ήταν αυτός που κράτησε αδρανείς και αχρησιμοποίητες τις τουρκικές εφεδρείες στα λιμάνια της Μικράς Ασίας που ήταν τόσο απαραίτητες για τους Οθωμανούς στις κρίσιμες περιόδους

του πρώτου Βαλκανικού Πολέμου.

Η μεγάλη, η στρατηγική νίκη του πολέμου, επιτεύχθηκε στη θάλασσα. Ήταν αυτή που εάν χανόταν, μοιραία θα είχε άλλη εξέλιξη ο ρους του πολέμου και η ιστορία θα ήταν διαφορετική.

Έχοντας κατά νου αυτή την ιστορική αποστολή και ευθύνη, ο Αρχηγός του Στόλου, **Υποναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης**, διέταξε την άπαρση από τον όρμο του Φαλήρου το μεσημέρι της 5ης Οκτωβρίου 1912 πλέοντας ανατολικά, προκειμένου να συναντήσει "τον προαιώνιο εχθρό του γένους", συνοδευόμενος από "τας ευχάς του Βασιλέως" και ολόκληρου του ελληνικού λαού.

*Παύλος Κουντουριώτης. Λάδι σε μουσαμά.
Γεώργιος Ιακωβίδης, 1916. Συλλογή Θ/Κ Αβέρωφ.*

Είναι χαρακτηριστική η προτροπή του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου.

«... Η πατρίς αξιολύ από υμάς, όχι απλώς να αποθάνητε υπέρ αυτής. Αυτό θα ήτο το ολιγώτερον. Αξιολύ να νικήσετε...»

Ο Ελληνικός Στόλος περιελάμβανε:

- Θωρακισμένο Καταδρομικό "ΑΒΕΡΩΦ". Νεότευκτο, σε αρίστη κατάσταση.
- Τρία παλαιά θωρηκτά "ΥΔΡΑ", "ΣΠΕΤΣΑΙ" και

- "ΨΑΡΑ" Το "ΥΔΡΑ" υπό διάλυση. Τα "ΨΑΡΑ" και "ΣΠΕΤΣΑΙ" σε καλή σχετικώς κατάσταση.
- Τέσσερα μεγάλα αντιτορπιλλικά (ανιχνευτικά) "ΑΕΤΟΣ", "ΛΕΩΝ", "ΠΑΝΘΗΡ" και "ΙΕΡΑΞ". Αγοράστηκαν από την Αγγλία λίγο προ της κηρύξεως του πολέμου και ενώθηκαν με τον Στόλο μετά την 18η Οκτωβρίου. Δεν είχαν torpillες.
- Δύο μεσαία αντιτορπιλλικά "ΚΕΡΑΥΝΟΣ" και "ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ". Πολύ καλή κατάσταση. Αγοράστηκαν από τη Γερμανία λίγο προ της κηρύξεως του πολέμου και ενώθηκαν με τον Στόλο μετά την 1η Νοεμβρίου.
- Οκτώ μικρά αντιτορπιλλικά "ΣΦΕΝΔΟΝΗ", "ΝΙΚΗ", "ΔΟΞΑ", "ΘΥΕΛΛΑ", "ΝΑΥΚΡΑΤΟΥΣΑ", "ΑΣΠΙΣ", "ΒΕΛΟΣ" και "ΛΟΓΧΗ". Όλα σε πολύ καλή κατάσταση.
- Το υποβρύχιο "ΔΕΛΦΙΝ". Ολίγον προ της κηρύξεως του πολέμου εκτελούσε δοκιμές παραλαβής στη Γαλλία.
- Πέντε πολύ παλαιά torπιλλοβόλα τα υπ' αριθμ. "11", "12", "14", "15" και "16".
- Δύο κανονιοφόρους (ατμοβάριδες) "ΑΚΤΙΟΝ" και "ΑΜΒΡΑΚΙΑ".
- Τρεις μικρές κανονιοφόρους "Α", "Β" και "Δ".
- Τέσσερις ατμομυοδρόμωνες "ΑΛΦΕΙΟΣ", "ΠΗΝΕΙΟΣ", "ΑΧΕΛΩΟΣ" και "ΕΥΡΩΤΑΣ".
- Πλοία ανεφοδιασμού, το παλιό ναρκοβόλο "ΚΑΝΑΡΗΣ", τη ναρκοθέτιδα "ΑΡΗΣ" και δύο οπλιταγωγά "ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ" και "ΚΡΗΤΗ".

- Πέντε μόνιμα επίτακτα εξοπλισμένα επιβατικά, "ΕΣΠΕΡΙΑ", "ΑΡΚΑΔΙΑ", "ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ", "ΜΥΚΑΛΗ" και "ΑΘΗΝΑΙ".
- Περίπου 90 ακόμη επίτακτα εμπορικά πλοία, που συντηρούσαν ένα καθημερινό ρεύμα εφοδίων, πυρομαχικών και εμψύχου υλικού, από τα μετόπισθεν στις περιοχές και τα λιμάνια των πρόσω.
- Οι κανονιοφόροι, οι ατμομυοδρόμωνες και ορισμένα εμπορικά, εξοπλισμένα και μη, συγκροτούσαν τη Μοίρα του Ιονίου υπό τον Πλοίαρχο Ι. Δαμιανό.

Ο Τουρκικός Στόλος περιελάμβανε στη σύνθεσή του:

- 4 θωρηκτά (Χαϊρεδίν Βαρβαρόσας, Τουργούτ Ρεΐς, Μεσουδιέ, Ασάρ-ι-Τεφίκ) εις αρίστη κατάσταση.
- 2 εύδρομα (Χαμηδιέ, Μετζητιέ) εις αρίστη κατάσταση.
- 2 torπιλλοβάριδες (Μπερκ-ι-Σατβέτ, Πείκ-ι-Σεφκέτ) εις αρίστη κατάσταση.
- 4 αντιτορπιλλικά τύπου "Διαδικιάρ-ι-Μιλέτ" εις αρίστη κατάσταση.
- 4 μικρά αντιτορπιλλικά τύπου "Σαμψούν" εις αρίστη κατάσταση.
- 8 torπιλλοβόλα σε καλή κατάσταση.
- 4 μικρά torπιλλοβόλα σε καλή κατάσταση.

Η ύπαρξη του "ΑΒΕΡΩΦ" στη σύνθεση του Ελληνικού Στόλου αποτελούσε αναμφισβήτητο συγκριτικό πλεονέκτημα, κυρίως λόγω της υψηλής του ταχύτητας των 22-23 κόμβων αλλά και λόγω του όγκου πυρός που μπορούσε η ναυαρχίδα να βάλλει στη μονάδα

Το αντιτορπιλικό Ύελλα. Λάδι σε καμβά. Βασίλειος Χατζής. Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος.

του χρόνου. Οι λοιπές μονάδες, κυρίως τα θωρηκτά, συγκριτικώς ήταν ισοδύναμα έως υποδεέστερα των αντιστοίχων τουρκικών και υπελείποντο σε αριθμούς. Η τακτική που υιοθετήθηκε από τους δύο στόλους, ήταν απότοκη της ναυτικής παράδοσης και ευψυχίας που διακατείχε τους αξιωματικούς και τα πληρώματα που επάνδρωναν τα πλοία.

Ο Ελληνικός Στόλος εκδήλωσε πολύ γρήγορα τις προθέσεις του υιοθετώντας ένα άκρως επιθετικό πνεύμα που εξέφραζε, πλυν των άλλων και την ψυχосύνθεση του Αρχηγού του καθώς και την τάση των πληρωμάτων. Εγκαταλείποντας το συνηθισμένο ορμητήριο των Ωρεών, στη βόρεια Εύβοια, στο οποίο ναυλοχούσε κατά τον πόλεμο του '97, επιλέγει αμέσως ως βάση ελλιμενισμού του, τον Μούδρο της Λήμνου τον οποίο καταλαμβάνει την 8η Οκτωβρίου και τον χρησιμοποιεί ως προκεχωρημένο ορμητήριο σε επαφή σχεδόν με τα Δαρδανέλλια και τον Τουρκικό Στόλο, εάν και όταν αποφάσιζε να βγει από τα Στενά.

Η αποφασιστική αναμέτρηση των δύο στόλων αργεί να έλθει γιατί ο Τουρκικός Στόλος παραμένει στο αγκυροβόλιο του Ναγαρά, μέσα στα Δαρδανέλλια. Αποτελεί απορίας άξιο γεγονός, γιατί δεν ελήφθη εξ αρχής αποφασιστική δράση εναντίον του Ελληνικού Στόλου, δεδομένου μάλιστα ότι και οι επιχειρήσεις στην πλευρά του Ευξείνου ήταν υποτονικές και όχι σοβαρές, λόγω

ελλείψεως ουσιαστικού ναυτικού αντιπάλου εκ μέρους της Βουλγαρίας. Αντιθέτως, οι ναυτικές επιχειρήσεις που αναλαμβάνονται από τον Ελληνικό Στόλο έχουν ως στόχο την απελευθέρωση των νησιών του ανατολικού Αιγαίου και την εξάλειψη των όποιων εστίων τουρκικής ναυτικής παρουσίας υπήρχαν στο Αιγαίο και στο Ιόνιο.

Η ναυτική Μοίρα του Ιονίου Πελάγους από την έναρξη του πολέμου ανέλαβε μια σειρά επιχειρήσεων, οι οποίες αφ' ενός αποσκοπούσαν στην εξουδετέρωση της μόνης υπαρκτής οθωμανικής ναυτικής παρουσίας στον Αμβρακικό κόλπο, αφ' ετέρου στη διενέργεια και υποστήριξη ενός αριθμού αποβάσεων, τμημάτων του Στρατού ξηράς και ναυτικών αγχημάτων, στις βορειοηπειρωτικές ακτές μέχρις Αυλώνος.

Οι επιχειρήσεις αυτές, που επισκιάστηκαν από τις επιχειρήσεις του Στόλου του Αιγαίου, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο αποτέλεσμα των πολεμικών προσπαθειών.

Την 21η Οκτωβρίου απελευθερώνεται η **Πρέβεζα**. Κατά τη μάχη της Νικόπολης (στα προάστεια της Πρεβέζης), την οποία διεξήγαγε το απόσπασμα του **Ταγματάρχη Σπηλιόδη**, η Ναυτική Μοίρα συμμετείχε με πυρά κατά των εχθρικών θέσεων καθώς και κατά των δύο φρουρίων της πόλεως της Πρεβέζης. Μετά τη νίκη της Νικόπολης και την παράδοση της εχθρικής φρουράς, ο Αρχηγός της Μοίρας, Πλοίαρχος Ι. Δαμιανός εισήλθε στον λιμένα της Πρεβέζης με την ατμοβάρίδα "ΑΜΒΡΑ-

Ο στόλος του Αιγαίου σε βραδυνή περιπολία. Λάδι σε καμβά. Βασίλειος Χατζής. Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος.

ΚΙΑ" και την κανονιοφόρο "Β", σε κατάσταση πολεμικής εγέρσεως, και κατέλαβε επισήμως την πόλη.

Τη μάχη της Νικόπολης υπεστήριξαν δια πυρών και οι εντός του Αμβρακικού ευρισκόμενες δύο κανονιοφόροι "Α" και "Δ". Το τουρκικό τορπιλλοβόλο "ΑΤΤΑΛΕΙΑ", ευρισκόμενο στον λιμένα της Νικόπολης, αυτοβυθίστηκε από το πλήρωμά του για να αποφύγει την αιχμαλωσία.

Την 5η Νοεμβρίου οι ελληνικές δυνάμεις προχωρούν στην απελευθέρωση της Χειμάρρας.

Στο Αιγαίο πέλαγος χρονολογικώς έχουμε τις ακόλουθες κύριες ναυτικές επιχειρήσεις:

Μετά την κατάληψη του Μούδρου που όπως προαναφέρθηκε έγινε την 8η Οκτωβρίου, εγκαταστάθηκαν αδιάλειπτες περιπολίες στο στόμιο του Μούδρου για αποφυγή αιφνιδιασμού αλλά και στην είσοδο των Δαρδανελλίων για έγκαιρη προειδοποίηση σε περίπτωση εμφάνισης του Τουρκικού Στόλου.

Την 18η Οκτωβρίου, βυθίστηκε από το τορπιλλοβόλο υπ' αριθμ. "11" στο λιμένα Θεσσαλονίκης, το παροπλισμένο τουρκικό θωρηκτό "ΦΕΤΧ-Ι- ΜΠΟΥΛΕΝΤ".

**Βύθιση του θωρηκτού "Feth-i-Bülend".
Χρωμολιθογραφία. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.**

Από 18 έως 19 Οκτωβρίου απελευθερώνονται άνευ ουσιαστικής αντιστάσεως ο **Ίμβρος**, ο **Άγιος Ευστράτιος**, η **Θάσος**, η **Σαμοθράκη**.

Την 22α Οκτωβρίου απελευθερώνονται τα **Ψαρά** από το ανιχνευτικό "ΙΕΡΑΞ" με κυβερνήτη τον **αντιπλοίαρχο Αντώνη Βρατσάνο**, δισέγγονο του Αντώνη Βρατσάνου που ανατίναξε τη Μαύρη Ράχη το 1824 για να αποφευχθεί η αιχμαλωσία των Ψαριανών από τους Τούρκους.

Οι διαδοχικές απελευθερώσεις των νησιών, πλην της ουσιαστικής σημασίας αυτών καθ' εαυτών των γεγονότων, προκάλεσαν φρενίτιδα ενθουσιασμού στην ελ-

ληνική κοινωνία που παρακολουθούσε τον Στόλο της να επιτυγχάνει τον ένα μετά τον άλλο τους στόχους του.

Την 24η Οκτωβρίου ο **"ΑΒΕΡΩΦ"** αποβιβάζει ναυτικό άγημα και καταλαμβάνει τη νήσο **Τένεδο**.

Την 1η Νοεμβρίου λαμβάνεται επείγουσα διαταγή από το Υπουργείο Ναυτικών να καταληφθεί επειγόντως η Χερσόνησος του Άθω, ένεκα απολύτου εθνικής ανάγκης.

Το Επιτελείο του Στόλου αντιλαμβάνεται ότι διεξάγεται αγώνας δρόμου μεταξύ των Χριστιανών συμμάχων για την κατάληψη της κιβωτού της Ορθοδοξίας. Εκ των υστέρων, επιβεβαιώθηκε πράγματι, ότι τμήμα του Βουλγαρικού Στρατού κατευθυνόταν εσπευσμένα προς το Άγιον Όρος. Ο Αρχηγός Στόλου στέλνει το "ΘΥΕΛΛΑ" με ναυτικό άγημα και το πρωί της 2ας Νοεμβρίου καταλαμβάνονται η Δάφνη και οι Καρυές στη δυτική πλευρά της Χερσονήσου. Εκεί καταπλέουν μετ' ολίγον τα "ΑΒΕΡΩΦ", "ΠΑΝΘΗΡ" και "ΙΕΡΑΞ".

Από εκεί τα τέσσερα πλοία πλέουν προς βορράν και το μεσημέρι αγκυροβολούν στον όρμο Πρόβλακα, απ' όπου με ναυτικό λόχο καταλαμβάνουν τον Ισθμό που ενώνει τη χερσόνησο με την απέναντι ξηρά.

Την 4η Νοεμβρίου το "ΘΥΕΛΛΑ" αποβιβάζει ναυτικό άγημα και καταλαμβάνει τη νήσο Ικαρία.

Την 9η Νοεμβρίου το τορπιλλοβόλο υπ' αριθμ. "14" με Κυβερνήτη τον Υποπλοίαρχο Π. Αργυρόπουλο εισέπλευσε στον λιμένα των Κυδωνιών (Αίβαλί) και κατέβυθισε την τουρκική κανονιοφόρο "ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ".

Από την 7η Νοεμβρίου μέχρι την 8η Δεκεμβρίου έλαβαν χώρα οι επιχειρήσεις κατάληψης της νήσου Λέσβου.

Από την 10η Νοεμβρίου έως την 21η Δεκεμβρίου έλαβαν χώρα οι επιχειρήσεις κατάληψης της νήσου Χίου. Το ναυτικό αποβατικό άγημα και ο 11ος λόχος του III τάγματος επεχείρησαν απόβαση με κωπηλάτες λέμβους απέναντι σε σθεναρή αντίσταση εκ μέρους των Τούρκων, στη θέση Κοντάρι νοτίως της πόλεως της Χίου. Ήταν η πρώτη φορά που επιχειρήθηκε βιαία απόβαση υπό εχθρικό πυρ και ήταν αξιοθαύμαστη η ψυχραιμία που επέδειξαν τα πληρώματα των αποβατικών λέμβων που κωπηλατούσαν σαν να ήσαν σε γυμνάσια. Τα εξοπλισμένα επίτακτα υπεστήριξαν με το πυροβολικό τους την απόβαση και σκόρπισαν την εχθρική αντίσταση. Η τουρκική φρουρά εγκατέλειψε την πόλη και τα πεδινά και αποσύρθηκε σε ορεινές και πλέον οχυρές θέσεις. Μετά από αποτυχημένες προσπάθειες να εκπορθηθούν οι οχυρές αυτές θέσεις, οι ελληνικές δυνάμεις άρχισαν πολιορκία από όλες τις πλευρές που κράτησε μέχρι την 20η Δεκεμβρίου. Οι επιχειρήσεις στη Χίο στοίχισαν στον Ελληνικό Στρατό και το Ναυτικό 36 νεκρούς και 166 τραυματίες. Μεταξύ των νεκρών ήσαν ο Ανθυποπλοίαρχος Νικόλαος Ρίτσος και ο ναυ-

τικός δόκιμος Ιωάννης Παστρικάκης.

Την 20η Νοεμβρίου υπογράφεται ανακωχή μεταξύ Τούρκων αφ' ενός και Βουλγάρων - Σέρβων - Μαυροβουνίων αφ' ετέρου. Η Ελλάδα δεν μετείχε στην ανακωχή επειδή ζητούσε να παραδοθούν και οι φρουρές των Ιωαννίνων, Λέσβου και Χίου, που προέβαλαν μέχρι τότε σκληρή αντίσταση. Οι Τούρκοι απέκρουσαν την πρόταση κι έτσι η Ελλάδα έμεινε μόνη της στον πόλεμο κατά της Τουρκίας, ο δε Ελληνικός Στόλος συνέχισε τον αποκλεισμό των στενών του Ελλησπόντου.

3 Δεκεμβρίου. Στις ιστορίες όλων των λαών υπάρχουν κάποιες στιγμές που καθορίζουν κατά πολύ αποφασιστικό τρόπο τις μετέπειτα εξελίξεις. Τις περισσότερες φορές είναι η έκβαση μιας μάχης ή μιας ναυμαχίας που κρίνει την τύχη ενός πολέμου και σφραγίζει τον ρουν της ιστορίας. Πίσω απ' τα γεγονότα αυτά καθ' εαυτά, υπάρχει συχνά η προσωπικότητα ενός ανθρώπου που με την ευφυΐα ή την αποκοτιά του, τη στρατηγική του σκέψη ή την τύχη του, την πίστη στις αξίες του γένους του ή την εμπιστοσύνη του προς τους άνδρες που διοικεί ή και όλα μαζί, αφήνει ανεξίτηλο το αποτύπωμα της ιδιοσυγκρασίας του στην ιστορική διαδρομή του λαού του, με τα αποτελέσματα που προκαλεί. Για την Ελλάδα και τους συμμάχους της, η μεγαλύτερη μέρα των Βαλκανικών Πολέμων ήταν ασφαλώς η 3η Δεκεμβρίου 1912. Ήταν η μέρα που επικύρωσε την εκδίωξη των Οθωμανών από το μεγαλύτερο μέρος των Βαλκανίων, ύστερα από περίπου 6 αιώνες που παρέμειναν ως κατακτητές. Ήταν η στιγμή που οριστικοποιήθηκε ο διπλασιασμός σχεδόν της εδαφικής κυριαρχίας της Ελλάδος και η οποία σε μεγάλο ποσοστό παραμένει αναλλοίωτη μέχρι σήμερα. Τέλος, απετέλεσε ένα ακόμη παράδειγμα στην παγκόσμια ιστορία του δόγματος, που πρεσβεύει ότι οι θαλασσοκράτειρες δυνάμεις διατηρούν στρατηγικό πλεονέκτημα, το οποίο μεταφράζεται σε άμεσο και απότομο αποτέλεσμα στην ξηρά.

Οι λεπτομέρειες της **ναυμαχίας της Έλλης**, όπως αποκλήθηκε στην ελληνική πλευρά, ή της ναυμαχίας της Ίμβρου, όπως την ονόμασαν οι Τούρκοι, έχουν ιστορηθεί από πολλούς συμμετασχόντες σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Επίσημα ημερολόγια πλοίων, ημερολόγια και απομνημονεύματα Διοικητών, Επιτελών, Κυβερνητών, Αξιωματικών ακόμη και ναυτών μελών των πληρωμάτων, έχουν δώσει μια ακριβή περιγραφή των επεισοδίων και των γεγονότων της ναυμαχίας, έτσι ώστε να μην υπάρχει αμφιβολία ως προς την αληθουχία των φάσεων.

Το σήμα προς τα πλοία του Ναυάρχου Αρχηγού λίγα λεπτά πριν την έναρξη των κανονιοβολισμών έμεινε να διδάζεται στην ελληνική ιστορία ως υπόδειγμα θάρ-

ρους, ορμικότητας και περιφρόνησης του κινδύνου.

«Με την δύναμιν του Θεού και τας ευχάς του Βασιλέως μας και εν ονόματι του δικαίου, πλέω μεθ' ορμής ακαθέκτου και με την πεποίθησιν της νίκης, εναντίον του εχθρού του Γένους»

Διάγραμμα της ναυμαχίας της Έλλης.

Προεξάρχον και καταλυτικό στοιχείο της ναυμαχίας αποτέλεσε η **έφοδος του "ΑΒΕΡΩΦ"**, που εκμεταλλευόμενος την υψηλή του ταχύτητα μετά 10 περίπου λεπτά από την έναρξη ανταλλαγής πυρών, ενώ οι δύο στόλοι έπλεαν σε στήλες με συγκλίνουσες πορείες, αποσπάρθηκε και έπλευσε με μεγίστη ταχύτητα να διασταυρώσει το "Τ" της εχθρικής στήλης και να θέσει τα εχθρικά πλοία μεταξύ δύο πυρών, του ιδίου του "ΑΒΕΡΩΦ" και των τριών θωρηκτών. Εμπρός στην υπερβολικά τολμηρή και ριψοκίνδυνη αυτή κίνηση του "ΑΒΕΡΩΦ", ο Τουρκικός Στόλος, έχοντας ήδη δεχθεί πολλά και σοβαρά πλήγματα, ανέστρεψε και εν αταξία επέστρεψε στα Στενά.

Ο "ΑΒΕΡΩΦ" καθ' όλη τη διάρκεια τόσο της ανταλλαγής πυρών όσο και της καταδίωξης του Τουρκικού Στόλου δέχθηκε 4 βλήματα μεγάλου διαμετρήματος και 15 περίπου μικρού από τα εχθρικά πλοία και τα επάκτια πυροβολεία. Είχε ελάχιστες υλικές ζημιές και οι απώλειές

**Ναυμαχία Έλλης. Λαϊκή λιθογραφία.
Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.**

του ανήλθαν σε 2 νεκρούς και 5 τραυματίες.

Τα "ΣΠΕΤΣΑΙ" και "ΥΔΡΑ" δέχθηκαν συνολικά μόνο 5 βλήματα και τραυματίστηκε ελαφρά ένας ναύτης του "ΣΠΕΤΣΑΙ". Το "ΨΑΡΑ" και τα λοιπά πλοία του στόλου δεν εβλήθησαν. Στην τουρκική πλευρά το "ΒΑΡΒΑΡΟΣΣΑ" είχε 7 νεκρούς και απροσδιόριστο αριθμό τραυματιών. Είχε σοβαρές βλάβες στους λέβητες και ένα πυροβόλο των 280 χιλ. αχρηστευμένο. Το "ΤΟΥΡΓΟΥΤ ΡΕΪΣ" είχε 51 νεκρούς και 41 τραυματίες αλλά οι ζημιές του ήταν επουσιώδεις. Ελάχιστες ζημιές είχε το "ΜΕΣΣΟΥΔΙΕ" αν και δέχθηκε τα περισσότερα πλήγματα. Το "ΑΣΑΡ-Ι-ΤΕΦΙΚ" δεν βλήθηκε καθόλου.

Πολλά εγράφησαν, κυρίως διθυραμβικά αλλά και ορισμένα επικριτικά, για τον χειρισμό που σκόρπισε πανικό στους Τούρκους και ολοκλήρωσε τη ναυμαχία σε χρονικό διάστημα μιας περίπου ώρας. Πολλά επιχειρήματα μπορούν να αντιπαρατεθούν με κριτήρια σχολών πολέμου. Σημασία, όμως, έχει ότι η επιθετική πρωτοβουλία του Ναυάρχου Κουντουριώτη ήταν εκείνη που επέφερε το αποτέλεσμα και, όπως είναι γνωστό, η ιστορία γράφεται από τα αποτελέσματα των μαχών και των ναυμαχιών και όχι από τις θεωρητικές μελέτες στα γραφεία των επιτελείων. Άλλωστε αποτελεί αξίωμα ότι η τύχη βοηθά τους τολμηρούς και η ιστορία τους επιβραβεύει.

Την 1η Ιανουαρίου 1913 το εύδρομο "ΧΑΜΗΔΙΕ", αφού διέλαθε της προσοχής των περιπολούντων νοτίως της Ίμβρου αντιτορπιλικών "ΣΦΕΝΔΟΝΗ", "ΙΕΡΑΞ" και "ΝΑΥΚΡΑΤΟΥΣΑ", μέσα σε σφοδρή θαλασσοταραχή και με συνθήκες χαμηλής ορατότητας, διέφυγε προς βορράν, μέχρι περίπου νοτίως της Αλεξανδρουπόλεως και από εκεί προς δυσμάς, απ' όπου ανοίχθηκε στο Αιγαίο. Ήταν μια κίνηση καλά σχεδιασμένη από το Τουρκικό Ναυτικό Επιτελείο με στόχο να υπο-

χρεώσει τον "ΑΒΕΡΩΦ" και ενδεχομένως ορισμένα αντιτορπιλικά να απομακρυνθούν από τη Λήμνο καταδιώκοντας το επιδρομικό, ώστε ο Τουρκικός Στόλος κατά την έξοδό του να συναντήσει μόνο τα θωρηκτά και να τα καταναυμαχήσει. Ορθώς είχε εκτιμηθεί ότι μόνο ο "ΑΒΕΡΩΦ", λόγω ταχύτητας, θα μπορούσε να καταδιώξει το "ΧΑΜΗΔΙΕ". Την 2α Ιανουαρίου το τουρκικό επιδρομικό βρέθηκε προ του λιμένος της Σύρου, στον οποίον είχε καταφύγει το εξοπλισμένο επίτακτο "ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ" λόγω βλάβης πηδαλίου. Το "ΧΑΜΗΔΙΕ" κανονιοβόλησε το "ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ", από το οποίο ο Κυβερνήτης, Πλωτάρχης Λ. Τσουκαλάς, είχε αποβιβάσει το πλήρωμα στην ξηρά και είχε ανοίξει τους κρουούς των ψυγείων των λεβήτων ώστε το σκάφος να βυθισθεί. Πράγματι, το πλοίο παρέμεινε ημιβυθισμένο με εστίες πυρκαϊάς σε όλο το σκάφος πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Το εγχείρημα του "ΧΑΜΗΔΙΕ" θορύβησε την ελληνική κυβέρνηση και την κοινή γνώμη. Η πρώτη αντίδραση ήταν να δοθεί εντολή στον Στόλο να καταδιώξει το επιδρομικό συγκροτώντας μοίρα με επικεφαλής τον "ΑΒΕΡΩΦ". Ήταν ακριβώς η αντίδραση που επεδίωκε και είχε προβλέψει το Τουρκικό Ναυτικό Επιτελείο. Ο Κουντουριώτης διεφώνησε με τη διαταγή, γιατί διέβλεπε ότι η κίνηση του "ΧΑΜΗΔΙΕ" ήταν κίνηση αντιπερισπασμού και η απομάκρυνση του "ΑΒΕΡΩΦ" από την περιοχή έθετε σε κίνδυνο την επιτυχία της αποστολής του. Η επιμονή του επικράτησε, πείθοντας την κυβέρνηση να ανακαλέσει την αρχική της πρόθεση.

Την 5η Ιανουαρίου, στις 8 και 20 το πρωί, ο Τουρκικός Στόλος πιστεύοντας ότι ο "ΑΒΕΡΩΦ" είχε αποχωρήσει από την περιοχή σε καταδίωξη του "ΧΑΜΗΔΙΕ", βγήκε από τα Στενά και κατευθύνθηκε προς τον όρμο του Μούδρου για να αντιπαρατεθεί στον Ελληνικό Στόλο. Η ναυμαχία της Λήμνου ολοκλήρωσε το έργο της ναυμαχίας της Έλλης και εξασφάλισε για την Ελλάδα την κυριαρχία του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου. Προ της ναυμαχίας ο Ναύαρχος Αρχηγός εξέπεμψε προς τα πλοία του το ακόλουθο σήμα :

«Υπενθυμίζομεν το σήμα της 3ης Δεκεμβρίου. Το παν εξαρτάται από την σημερινήν ημέραν δια την αγαπητήν μας Ελλάδα. Φανήτε Λέοντες.»

Στη ναυμαχία αυτή τον κυριώτερο ρόλο έπαιξε η ευστοχία του πυρός των ελληνικών πλοίων, σε αντιδιαστολή με τα άστοχα πυρά των τουρκικών πλοίων. Ανέναντι στον "ΑΒΕΡΩΦ" και τα τρία ελληνικά θωρηκτά αντιπαράταχθηκαν τα τουρκικά θωρηκτά "ΤΟΥΡΓΟΥΤ ΡΕΪΣ", "ΒΑΡΒΑΡΟΣΣΑ", "ΜΕΣΣΟΥΔΙΕ" και "ΜΕΤΖΗΤΙΕ".

Διάγραμμα της ναυμαχίας Λήμνου.

Η ναυμαχία διήρκεσε ουσιαστικά 20 λεπτά, μετά τα οποία ο Τουρκικός Στόλος τράπηκε σε φυγή και επανέπλευσε στα Στενά, με τα θωρηκτά του μόλις επιπλέοντα και έχοντας σε εξέλιξη πυρκαϊές και σημαντικές ζημιές. Οι ναυτικές επιχειρήσεις που επακολούθησαν μετά τη ναυμαχία της Λήμνου ήσαν μικρότερης σημασίας, χω-

ρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον και πάντως όχι τέτοιες που να επηρεάσουν το αποτέλεσμα που ήταν μια περιφανής και λαμπρή νίκη του Ελληνικού Στόλου.

Στις ναυτικές επιχειρήσεις των Βαλκανικών Πολέμων συγκαταλέγονται και δύο παγκόσμιες πρωτίες του Ελληνικού Ναυτικού.

α.- Στις 9 Δεκεμβρίου επιχειρήθηκε έξοδος από τα Δαρδανέλια τμήματος του τουρκικού στόλου αποτελούμενου από το Καταδρομικό METZHTIE και πέντε αντιτορπιλικά. Αντιμετωπίστηκε από ελληνικά αντιτορπιλικά που ναυλοχούσαν στην Τένεδο και το Υ/Β ΔΕΛΦΙΝ. Κατά την ανταλλαγή πυρών το Υ/Β ΔΕΛΦΙΝ εξετόξευσε ανεπιτυχώς торпύλη εναντίον του καταδρομικού από θέση κατάδυσης. Ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία που υποβρύχιο λάμβανε μέρος σε πολεμικές επιχειρήσεις.

β.- Στις 23 Ιανουαρίου ένα υδροπλάνο MAURICE FARMAN με πιλότο τον Λοχαγό Μιχάλη Μουτούση και παρατηρητή τον μετέπειτα αεροπορικό θρύλο Σημαιοφόρο Αριστείδη Μωραϊτίνη αποθαλασσώθηκε από τον Μούδρο και αφού διέτρεξε 112 μίλια πάνω από τη χερσόνησο της Καλλιπόλεως έφτασε στο αγκυροβό-

Η μεγάλη ναυμαχία μεταξύ Τενέδου - Λήμνου. Λαϊκή λιθογραφία. Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

λιο του Ναγαρά. Ο Μωραϊτίνης έφτιαξε ένα πρόχειρο σκαρίφημα του αγκυροβολίου και αναγνώρισε τα εκεί ναυλοχούντα τουρκικά πλοία. Πριν αποχωρήσει από την περιοχή, υπό χάλαζα πυρών ελαφρού οπλισμού εκ μέρους των τουρκικών πληρωμάτων και στρατευμάτων, έριξε τέσσερις χειροβομβίδες εναντίον τουρκικού μεταγωγικού.

Στην επιστροφή εξ αιτίας βλάβης του κινητήρα προσθαλασώθηκε κοντά στην Ίμβρο και ρυμουλκήθηκε από το ΒΕΛΟΣ στον Μούδρο.

Ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία που αεροσκάφος χρησιμοποιείτο επ' ωφελεία Ναυτικής Δυνάμεως και βομβάρδιζε εχθρικό πλοίο.

Την **17η Μαΐου 1913**, υπογράφηκε η **προκαταρκτική συνθήκη ειρήνης στο Λονδίνο**. Χαρακτηρίστηκε ως προκαταρκτική, παρά τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των διατάξεών της, διότι δεν καθορίζονταν ουσιαστικά τα νέα σύνορα μεταξύ των πέντε κρατών που έλαβαν μέρος στον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

Την **19η Μαΐου 1913** υπογράφηκε η **ελληνο-σερβική συνθήκη συμμαχίας**.

Η διπλωματία των εμπολέμων χωρών αλλά κυρίως των ευρωπαϊκών δυνάμεων είχε ένα ευρύ πεδίο δράσης και ένα μεγάλο έργο να επιτελέσει. Το ενιαίο βαλκανικό μέτωπο των χριστιανικών λαών εξασφάλισε τις προϋποθέσεις για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού από τη χερσόνησο του Αίμου, αλλά εμπεριείχε ήδη τα σπέρματα των νέων διαφορών και ανταγωνισμών μεταξύ των συμμάχων κρατών. Οι μελλοντικές δυσχέρειες στο επίπεδο ιδίως των ελληνο-βουλγαρικών σχέσεων είχαν διαφανεί εξ αρχής.

Το απόγευμα της **16ης Ιουνίου 1913**, τα βουλγαρικά στρατεύματα επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά εναντίον των ελληνικών και σερβικών προφυλακών στο μέτωπο της κεντρικής Μακεδονίας, εγκαινιάζοντας τον **Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο**.

Κατά τον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο ο Ελληνικός Στόλος συνέχισε να διατηρεί την κυριαρχία του Αιγαίου, να μην επιτρέπει την έξοδο του τουρκικού από τα Στενά και απελευθερώνει την Καβάλα και την Αλεξανδρούπολη. Στον πόλεμο ξηράς το Ναυτικό συνεισέφερε με το 29ο Ναυτικό Αποβατικό Σύνταγμα το οποίο τέθηκε στη διάθεση του Γενικού Στρατηγείου.

Την 5η Ιουλίου υπογράφηκε ανακωχή. Οι διαπραγματεύσεις της ειρήνης άρχισαν την 17η Ιουλίου στο Βουκουρέστι και ολοκληρώθηκαν την 28η Ιουλίου 1913 με την συνθήκη μεταξύ αφενός της Ελλάδος, Σερβίας, Μαυροβουνίου και αφετέρου της Βουλγαρίας. Στις διαπραγματεύσεις έλαμψε η διπλωματική μαεστρία και

ελικτική ευφυΐα του Ελευθερίου Βενιζέλου, ο οποίος παρουσίασε πειστικότερα, τα φυσικά και ηθικά όρια αντοχής στα οποία είχε φθάσει ο Ελληνικός Στρατός, ως επίδειξη διαλλακτικότητας εκ μέρους της Ελλάδος, ώστε να διασωθεί η βαλκανική και η ευρωπαϊκή ειρήνη.

Η Ελλάδα βγήκε μεγαλύτερη απ' τους δύο Βαλκανικούς Πολέμους. Στην προ των πολέμων έκτασή της δεν προστέθηκε η Βόρεια Ήπειρος όπως θα της αναλογούσε, προστέθηκαν όμως, η Ήπειρος με τα Ιωάννινα, η δυτική και κεντρική Μακεδονία, περιλαμβανομένων των μεγάλων αστικών κέντρων Θεσσαλονίκης, Σερρών, Δράμας και Καβάλλας, ενώ τα σύνορα οριστικοποιήθηκαν ανατολικά επί του Νέστου ποταμού. Στη νησιωτική χώρα προστέθηκαν η Κρήτη και όλα τα νησιά του ανατολικού και βόρειου Αιγαίου εκτός των Ίμβρου και Τενέδου που παρέμειναν στην Τουρκία και των Δωδεκανήσων που κρατήθηκαν από την Ιταλία.

Οι θυσίες των νεκρών και των ηρώων των Βαλκανικών Πολέμων αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα θεμέλια της σημερινής κρατικής υπόστασης της Ελλάδος και μία από τις ενδοξότερες παρακαταθήκες που συνοδεύουν τον ιστορικό βηματισμό της χώρας στην απαρχή του 21ου αιώνα.

Οι νεώτερες γενιές των στελεχών του Πολεμικού Ναυτικού εξακολουθούν να γαλουχούνται και να ανδρώνονται με την εικόνα του μεγάλου πρωταγωνιστή, του αρχιτέκτονα της νίκης των Βαλκανικών Πολέμων, του Ναυάρχου Κουντουριώτη, όρθιου στην ακάλυπτη γέφυρα του θρυλικού "ΑΒΕΡΩΦ" να εφορμά "μεθ' ορμής ακαθέκτου και με την πεποίθησιν της νίκης, εναντίον των εχθρών του Γένους".

Χάρτης της Ελλάδος μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους.

.....
Ναυμαχία της Έλλης.
Λάδι σε καμβά. Βασίλειος Χατζής.
Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος.
.....

Εξώφυλλο:

Η ναυμαχία της Λήμνου. Υδατογραφία.
Κωνσταντίνος Αλεξανδρής.
Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος.

Έκδοση:
Γενικό Επιτελείο Ναυτικού

Κείμενο:
Αντιναύαρχος (εα) Ιωάννης Παλούμπης
Επιμέλεια εικονογραφήσεως & δημιουργικό:
Πανελλήνιος Όμιλος Ιστιοπλοΐας Ανοικτής Θαλάσσης
paralos creative
